

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 XVI

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2025

Nr. 176

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 maart 2025

Het lid Paulusma (D66) heeft op 27 januari jl. verzocht om een kabinetsreactie op het nieuws dat de Verenigde Staten (VS) uit de WHO stappen en daarbij verzocht specifiek in te gaan op de impact hiervan op de pandemische paraatheid.

Inleiding

Hierbij doe ik u, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp, een kabinetsreactie toekomen over de mogelijke gevolgen van de opzegging van het lidmaatschap van de WHO door de VS, per 22 april 2026.

De precieze condities waaronder de VS zal vertrekken zijn nog niet bekend.

Dit betekent dat ook de exacte gevolgen van het vertrek op dit moment nog niet helemaal duidelijk zijn. Het kabinet wil hierover niet speculeren.

Mondiale gezondheid en de WHO

De WHO is de gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties gericht op internationale volksgezondheid. De WHO coördineert mondiale gezondheidsmaatregelen, stelt richtlijnen op voor het beheersen van ziektes en ondersteunt landen bij het versterken van hun gezondheidszorgsystemen. De WHO is ook betrokken bij het beheersen van uitbraken van infectieziekten en pandemieën.

Achtergrond van de opzegging

Op 25 januari jl. ondertekende de Amerikaanse president Trump een Executive Order (EO) waarmee de VS het lidmaatschap van de WHO opzegde. Dit besluit resulteerde in de onmiddellijke stopzetting van alle

betalingen door de VS aan de WHO. De belangrijkste kritiekpunten van de VS richting de WHO zijn dat de VS een te groot aandeel van de financiële lasten van de organisatie moet dragen en haar relatie met China.

Mogelijke gevolgen van de opzegging van het lidmaatschap door de VS

De opzegging van het lidmaatschap van de VS heeft mogelijke gevolgen voor de WHO en in het bijzonder voor de mondiale pandemische paraatheid. De VS draagt van alle lidstaten het meest bij aan het werk van de WHO, vooral ook met vrijwillige bijdragen. De Verenigde Staten zijn momenteel goed voor circa 20 procent (waarvan 7 procent verplichte contributie) van het totale WHO-budget van USD 3,75 miljard (circa € 3,6 miljard) per jaar. De VS heeft ook de reeds toegezegde betalingen op al verrichte werkzaamheden in 2024 niet voldaan. De stopzetting van deze betalingen aan de WHO stelt de organisatie voor serieuze financiële uitdagingen, wat invloed heeft op haar vermogen om wereldwijd te functioneren, inclusief haar vermogen om landen te ondersteunen bij gezondheids crises.

De VS speelt een centrale rol in internationale gezondheidsinitiatieven. Hun vertrek uit de WHO maakt dat de samenwerking in mondiale gezondheidskwesities minder sterk wordt. Ook zal de terugtrekking leiden tot het terugtrekken van gedetacheerd Amerikaans personeel bij de WHO, wat leidt tot verlies aan expertise. Specifiek voor Nederland kan dit een afname in directe samenwerking met de VS betekenen, vooral op het gebied van onderzoek en het delen van medische kennis en technologieën.

Wat betekent dit voor de pandemische paraatheid?

Pandemische veiligheid is per definitie een internationaal vraagstuk. Hoewel de gevolgen van het opzeggen van het lidmaatschap van de WHO door de VS op dit moment nog niet helemaal duidelijk zijn, houdt ik rekening met mogelijke gevolgen voor de mondiale pandemische paraatheid.

Een van de taken van de WHO is het faciliteren van samenwerking tussen landen in tijden van wereldwijde gezondheids crises. Het vertrek van een belangrijke speler zoals de VS kan leiden tot een meer gefragmenteerde aanpak van uitbraken van infectieziekten en pandemieën. De WHO is ook een belangrijke bron van technische assistentie en financiële steun voor landen die te maken hebben met gezondheids crises. De WHO zal mogelijk minder effectief kunnen reageren op uitbraken van infectieziekten en of pandemieën. De WHO intervenueert momenteel in zo'n 30 tot 60 uitbraken van infectieziekten per maand wereldwijd, waarbij ze een cruciale rol speelt bij de surveillance, monitoring en vroeg-signalering van potentiële bedreigingen. De WHO biedt technische steun aan landen en coördineert waar nodig de internationale respons. Als de VS zich terugtrekt uit de WHO kan dit bijvoorbeeld mogelijk gevolgen hebben voor de levering van vaccins, medicatie en medische apparatuur tijdens een pandemie. Het vertrek van de VS uit de WHO en het bevrozen van wetenschappelijke contacten, vermindert ook de wereldwijde samenwerking, onder andere met een groot aantal WHO-Collaborating Centres (wetenschappelijke instituten en onderzoekscentra). Hierdoor kan het bijvoorbeeld moeilijker worden om belangrijke gezondheidsdata zo snel mogelijk te delen.

Ten slotte

Ik heb hierboven de stand van zaken ten aanzien van het aangekondigde vertrek van de VS op het moment van schrijven van deze brief geschetst. Zoals in de inleiding is aangegeven is over de impact nog veel onduidelijk. Voor de WHO als organisatie, voor de lidstaten van de WHO, waaronder Nederland en voor de wereldwijde gezondheidszorg als geheel. Begin februari vond de vergadering van de Uitvoerende Raad van de WHO plaats. Hierbij is geconstateerd dat zowel de uitvoering van het Werkprogramma 2025, als het Werkprogramma en budget voor 2026/2027, als gevolg van de ontstane situatie zal moeten worden aangepast.

Het kabinet blijft de situatie zorgvuldig volgen en zal alert zijn op mogelijke gevolgen voor Nederland. Wij zullen uw Kamer wanneer nodig nader informeren, maar in ieder geval doen we dit in de aanloop naar de Wereldgezondheids-vergadering (WHA) van mei dit jaar.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. Agema